

**KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA INNOVATSION
BOSHQARUVNI MOLİYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASH
MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH**

Ubaydulloyeva Umida Otamurod qizi

ORCID ID: 0009-0008-4280-9445

Annotatsiya: Mazkur tezisda kichik biznes subyektlarida innovatsion boshqaruvni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining mazmuni, mavjud imkoniyatlari va ularni takomillashtirish yo‘nalishlari tadqiq etilgan. Kichik biznesning innovatsion faoliyati yangi mahsulot va xizmatlarni yaratish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda boshqaruv samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Biroq innovatsion loyihalarning yuqori boshlang‘ich xarajatlari, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, kredit olishdagi talablar va investitsion risklarning yuqoriligi kichik biznes subyektlari uchun muayyan muammolarni yuzaga keltiradi. Tadqiqotda ushbu muammolarni kamaytirish maqsadida imtiyozli kreditlash, kafillik va sug‘urta mexanizmlarini rivojlantirish, venchur moliyalashtirish, grantlar, raqamli moliyalashtirish platformalari hamda natijaga yo‘naltirilgan davlat qo‘llab-quvvatlash instrumentlaridan foydalanishni kengaytirish taklif etilgan. Shuningdek, moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni kichik biznes subyektlarining innovatsion salohiyati va loyihalarning iqtisodiy samaradorligiga bog‘lash zarurligi asoslangan.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, innovatsion boshqaruv, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, innovatsion faoliyat, kreditlash, investitsiya, venchur kapital, grant, raqamli moliyalashtirish, davlat qo‘llab-quvvatlashi.

Annotation: This thesis examines the content and development prospects of financial support mechanisms for innovative management in small business entities. Innovative management plays an important role in introducing new

products and services, modernizing business processes, implementing digital technologies and improving management efficiency. However, high initial costs of innovative projects, limited financial resources, strict lending requirements and investment risks create significant barriers for small businesses. The study proposes expanding preferential lending, guarantee and insurance mechanisms, venture financing, grants, digital financing platforms and performance-based government support instruments. Particular attention is paid to linking financial support with the innovative capacity of small businesses and the expected economic efficiency of innovative projects.

Key words: small business, innovative management, financial support, innovation activity, lending, investment, venture capital, grants, digital financing, government support.

Аннотация: В тезисе исследуются содержание, современное состояние и направления совершенствования механизмов финансовой поддержки инновационного управления в субъектах малого бизнеса. Инновационное управление способствует созданию новых продуктов и услуг, модернизации бизнес-процессов, внедрению цифровых технологий и повышению эффективности деятельности субъектов малого предпринимательства. Вместе с тем высокие первоначальные затраты на инновационные проекты, ограниченность финансовых ресурсов, требования кредитных организаций и инвестиционные риски создают определенные препятствия для активизации инновационной деятельности малого бизнеса. В работе предлагается расширить использование льготного кредитования, механизмов гарантий и страхования, венчурного финансирования, грантов, цифровых платформ финансирования и инструментов государственной поддержки, ориентированных на результат. Обоснована необходимость увязки финансовой поддержки с инновационным потенциалом субъектов малого бизнеса и ожидаемой экономической эффективностью реализуемых

проектов.

Ключевые слова: малый бизнес, инновационное управление, финансовая поддержка, инновационная деятельность, кредитование, инвестиции, венчурный капитал, гранты, цифровое финансирование, государственная поддержка.

Bugungi iqtisodiyotda kichik biznes subyektlari iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlarini yaratish, raqobat muhitini shakllantirish va aholi daromadlarini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Bozor munosabatlarining chuqurlashuvi va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi kichik biznes oldiga nafaqat mavjud faoliyatni davom ettirish, balki boshqaruv jarayonlarini innovatsion asosda tashkil etish vazifasini ham qo'ymoqda.

Innovatsion boshqaruv korxonaning yangi g'oyalarni izlash, ularni baholash, moliyalashtirish, amaliyotga joriy etish va natijalarini nazorat qilish bilan bog'liq boshqaruv faoliyatini qamrab oladi. Bunda moliyaviy resurslar innovatsion boshqaruvning asosiy tarkibiy elementlaridan biri bo'lib, yetarli moliyaviy imkoniyatlarning mavjudligi innovatsion loyihalarni amalga oshirish tezligi va samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Kichik biznesning yirik korxonalarga nisbatan moliyaviy imkoniyatlari cheklanganligi sababli innovatsion loyihalarni ichki mablag'lar hisobidan moliyalashtirish imkoniyati ham nisbatan past bo'lishi mumkin. Shu sababli tijorat banklari kreditlari, imtiyozli moliyalashtirish, davlat dasturlari, investitsiyalar, grantlar, kafillik mexanizmlari va muqobil moliyaviy instrumentlardan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kichik biznes subyektlarida innovatsion boshqaruvni moliyaviy qo'llab-quvvatlashni bir nechta asosiy yo'nalishlarga ajratish mumkin. Birinchi yo'nalish — bank kreditlari orqali moliyalashtirishdir. Tijorat banklari tomonidan kichik biznes subyektlariga ajratilayotgan kreditlar yangi

texnologiyalarni xarid qilish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, dasturiy ta'minotlarni joriy etish va yangi mahsulotlarni ishlab chiqishga yo'naltirilishi mumkin.

Ikkinchi yo'nalish — davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlaridir. Bunda imtiyozli kreditlar, foiz xarajatlarining bir qismini kompensatsiya qilish, kredit kafilligi, grantlar va boshqa moliyaviy instrumentlardan foydalanish mumkin. Mazkur mexanizmlar ayniqsa innovatsion loyihaning dastlabki bosqichida muhim ahamiyatga ega. Chunki aynan dastlabki bosqichda loyiha bo'yicha noaniqlik va risk darajasi yuqori bo'ladi.

Uchinchi yo'nalish — xususiy investitsiyalar va venchur kapitaldan foydalanishdir. Innovatsion biznesning o'ziga xos jihati shundaki, uning dastlabki bosqichida katta xarajatlar talab qilinishi, biroq daromad keyingi davrlarda shakllanishi mumkin. Shu sababli an'anaviy bank kreditlaridan tashqari yuqori riskni qabul qila oladigan investitsion kapital manbalarini rivojlantirish zarur.

To'rtinchi yo'nalish — raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanishni kengaytirishdir. Fintech platformalar, elektron to'lov tizimlari, masofaviy bank xizmatlari, avtomatlashtirilgan kredit skoringi va elektron moliyaviy monitoring kichik biznes subyektlarining moliyaviy resurslardan foydalanishini soddalashtirishi mumkin. Ayniqsa, korxonaning moliyaviy holati, pul oqimlari va to'lov intizomi to'g'risidagi ma'lumotlarni raqamli shaklda tahlil qilish moliyalashtirish jarayonining tezkorligini oshirish imkonini beradi.

Innovatsion boshqaruvni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmining samaradorligi faqat ajratilgan mablag' hajmi bilan emas, balki uning qanday natija bergani bilan ham baholanishi kerak. Shu nuqtayi nazardan, moliyaviy qo'llab-quvvatlashning quyidagi ko'rsatkichlarini hisobga olish maqsadga muvofiq:

innovatsion loyihalar sonining o'sishi;
yangi mahsulot va xizmatlar ulushining oshishi;
mehnat unumdorligining o'sishi;
ishlab chiqarish tannarxining pasayishi;
raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi;
yangi ish o'rinlarining yaratilishi;
korxona daromadi va rentabelligining o'sishi;
innovatsion loyihalarning investitsiya qaytimi.

Shu bilan birga, mavjud moliyalashtirish tizimida bir qator muammolar saqlanib qolmoqda. Jumladan, kichik biznes subyektlarining ayrimlarida innovatsion loyihalarni moliyaviy jihatdan asoslash ko'nikmasining yetarli emasligi, garov ta'minotining cheklanganligi, uzoq muddatli moliyalashtirish imkoniyatlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi va innovatsion loyihalar riskini baholash mexanizmlarining takomillashishga ehtiyoji mavjud.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun kichik biznes subyektlarini moliyalashtirishda an'anaviy garovga asoslangan yondashuv bilan bir qatorda korxonaning pul oqimi, raqamli faoliyati, soliq intizomi, kredit tarixi va biznes modelining istiqbolini kompleks baholashga asoslangan mexanizmlarni kengaytirish maqsadga muvofiq.

Shuningdek, innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda "moliyalashtirish — monitoring — natijani baholash" tamoyiliga asoslangan mexanizmni joriy etish mumkin. Bunda moliyaviy mablag' ajratilgandan keyin loyiha bo'yicha belgilangan ko'rsatkichlarning bajarilishi muntazam monitoring qilinadi. Natijada moliyaviy resurslardan maqsadsiz foydalanish xavfi kamayadi va davlat hamda moliya institutlari tomonidan ko'rsatilayotgan ko'makning iqtisodiy samaradorligini baholash imkoniyati oshadi.

Kichik biznes subyektlarida innovatsion boshqaruvni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. *Innovatsion loyihalar uchun alohida moliyalashtirish mahsulotlarini rivojlantirish.* Tijorat banklari tomonidan innovatsion biznes loyihalariga mo'ljallangan uzoqroq muddatli kredit mahsulotlarini kengaytirish zarur.

2. *Kredit kafilligi mexanizmlarini rivojlantirish.* Yetarli garovga ega bo'lmagan, biroq iqtisodiy jihatdan istiqbolli innovatsion loyihalarni kafillik mexanizmlari orqali moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish lozim.

3. *Innovatsion loyihalarni baholashning raqamli tizimini joriy etish.* Korxonaning moliyaviy ko'rsatkichlari, kredit tarixi, pul oqimi va biznes faoliyati haqidagi ma'lumotlar asosida avtomatlashtirilgan scoring tizimidan foydalanish kredit ajratish jarayonini tezlashtirishi mumkin.

4. *Grant va venchur moliyalashtirishni rivojlantirish.* Ayniqsa, yuqori texnologiyali va katta innovatsion salohiyatga ega loyihalarni faqat bank kreditlari hisobidan emas, balki grantlar va xususiy investitsiyalar orqali ham moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish zarur.

5. *Moliyaviy savodxonlik va boshqaruv kompetensiyalarini oshirish.* Kichik biznes rahbarlari uchun biznes-reja tuzish, investitsion loyihalarni baholash, moliyaviy rejalashtirish va innovatsion risklarni boshqarish bo'yicha amaliy dasturlarni tashkil etish maqsadga muvofiq.

6. *Natijaga yo'naltirilgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini shakllantirish.* Moliyaviy ko'makning samaradorligini baholashda ajratilgan mablag' hajmidan tashqari yangi ish o'rinlari, yangi mahsulotlar, daromad o'sishi, eksport salohiyati va mehnat unumdorligi kabi natijaviy ko'rsatkichlardan foydalanish lozim.

Xulosa qilib aytganda, kichik biznes subyektlarida innovatsion boshqaruvni rivojlantirish bevosita moliyaviy resurslarning mavjudligi va ulardan samarali foydalanish imkoniyatlariga bog'liq. Innovatsion faoliyatning yuqori riskli xususiyati kichik biznes uchun an'anaviy kreditlash mexanizmlaridan tashqari qo'shimcha moliyaviy instrumentlardan foydalanishni talab etadi.

Shu sababli kichik biznesni innovatsion rivojlantirish siyosatida bank kreditlari, imtiyozli moliyalashtirish, kafillik, sug'urta, grantlar, venchur kapital va raqamli moliyaviy xizmatlarni o'zaro uyg'unlashtirish muhimdir. Ayniqsa, moliyalashtirish jarayonini raqamlashtirish, innovatsion loyihalarning riskini kompleks baholash va ajratilgan mablag'larning natijadorligini monitoring qilish moliyaviy qo'llab-quvvatlash samaradorligini oshiradi.

Tadqiqot natijasida taklif etilgan mexanizmlarning amaliyotga joriy etilishi kichik biznes subyektlarining innovatsion faolligini oshirish, yangi mahsulot va xizmatlarni yaratish, ishlab chiqarish samaradorligini yaxshilash hamda raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2017). **O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida.** PF-4947-son Farmon.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022). **2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida.** PF-60-son Farmon.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2023). **O'zbekiston — 2030 strategiyasi to'g'risida.** PF-158-son Farmon.
4. O'zbekiston Respublikasi. (2022). **O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi.** Toshkent.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. **Kichik tadbirkorlik va tadbirkorlik faoliyati bo'yicha statistik ma'lumotlar.** Toshkent.
6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. **Bank tizimi faoliyati bo'yicha statistik ma'lumotlar va hisobotlar.** Toshkent.
7. Schumpeter, J.A. (1934). *The Theory of Economic Development.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

8. Drucker, P.F. (1985). ***Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles***. New York: Harper & Row.
9. OECD. (2019). ***OECD SME and Entrepreneurship Outlook 2019***. Paris: OECD Publishing.
10. World Bank. (2024). ***Small and Medium Enterprises (SMEs) Finance***. Washington, DC: World Bank.
11. International Finance Corporation. (2023). ***MSME Finance Gap: Assessment of the Shortfalls and Opportunities in Financing Micro, Small, and Medium Enterprises***. Washington, DC: IFC.